

Unijne systemy jakości żywności

W Unii Europejskiej są 2 podstawowe systemy wyróżniania, promocji i ochrony żywności:

- Unijny system ochrony dla produktów regionalnych i tradycyjnych,
- Unijny system dla produktów rolnictwa ekologicznego

Unijny system jakości żywności inspirowany było francuskim systemem wyróżniania produktów ze względu na ich wysoką jakość związaną z cechami regionu, których zbiór określa się przyjętym w oryginale, w światowej terminologii gastronomicznej, francuskim terminem „terroir”, mówiącym o unikalności obszaru wynikającego z klimatu, gleby, ukształtowania terenu, typu roślinności. Z określonym „terroir” wiązały się specyficzne typy hodowli i upraw i kształtowały się wielowiekowe i wieloletnie tradycje przetwórcze. Wśród starych członków UE istnieje tendencja wyższego oceniania produktów, których jakość związana jest z regionem, niż produktów „tylko” tradycyjnych.

Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP)

Jest to unijny znak jakości przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości, o nazwie nawiązującej do miejsca, w którym jest wytwarzany i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Wszystkie surowce potrzebne do wytworzenia tego produktu pochodzą z określonego obszaru geograficznego oraz wszystkie fazy wytwarzania mają miejsce na tym obszarze.

Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG)

Jest to unijny znak jakości przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości, o nazwie nawiązującej do miejsca, w którym jest wytwarzany i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Jednak ten związek z miejscem figurującym w nazwie produktu jest słabszy niż w przypadku produktów ChNP. Znak ChOG mogą otrzymać produkty, których przynajmniej jedna faza wytwarzania ma miejsce na tym obszarze. Np. Miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich – pyłek musi pochodzić z kwiatów na terenie Borów Dolnośląskich, ale pszczoły mogą być przywożone z innych obszarów. Znak ChOG jest zatem mniej restrykcyjny. Jego uzyskanie jest łatwiejsze. Ważnym czynnikiem dla jego uzyskania może być np. ugruntowana renoma produktu.

Gwarantowana Tradycyjna Specjalność

Jest to unijny znak jakości, nadawany produktom o tradycyjnej nazwie, nawiązującej do jego specyficznego charakteru lub tradycyjnie używanej dla tego produktu. Produkt musi być wytwarzany z tradycyjnych surowców, według tradycyjnej, przekazywanej z pokolenia na pokolenie receptury lub tradycyjnymi metodami od co najmniej 30 lat.

O oznaczenie GTS mogą ubiegać się produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi (płody ziemi, produkty pochodzące z hodowli, rybołówstwa oraz produkty pierwszego przetworzenia, będące w związku z tymi produktami) lub środki spożywcze m.in. piwo, chleb, ciasto, ciastka, wyroby cukiernicze, makarony) a także gotowe dania.

Specyfika produktów regionalnych wynika ze specyficznych cech regionu, a tradycyjnych z ich tradycji wytwarzania, na które składały się długoletnie doświadczenia wspólnot mieszkańców. Dlatego żaden indywidualny producent nie może sobie uzurpować prawa do wspólnotowych rejestracji.

Wszystkie prezentowane powyżej znaki mają swoje wersje językowe w każdym języku używanym w UE.

Krajowe produkty zarejestrowane w Unii nie są na ogół jeszcze wytwarzane na tak masową skalę, by były spotykane np. w dużych sklepach. Często natomiast można zapoznać się z oznakowanymi znakami europejskimi wędlinami, oliwami i serami. Najczęściej są to produkty francuskie, niemieckie lub włoskie.

O przyznanie europejskiego znaku jakości może się ubiegać grupa producentów lub przetwórców (w szczególnych przypadkach, jeśli np. nie ma innych producentów renomowanego produktu na tym obszarze, to o przyznanie znaków ChNP i ChOG może wnioskować osoba fizyczna lub prawna, która będzie traktowana jako grupa. Ten wyjątek nie dotyczy wnioskowania o GTS).

Procedura rejestracji produktu w systemach jest dwuetapowa. W pierwszym etapie następuje rejestracja na poziomie krajowym, a w etapie drugim – na poziomie wspólnotowym.

Etap I krajowy: Po ustaleniu zasad wytwarzania i reguł kontroli (częstotliwość, mechanizm samokontroli, wybór organu kontrolującego) obowiązujących poszczególnych członków grupy przy wytwarzaniu produktu, grupa składa wniosek do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi gdzie ma miejsce ocena formalna wniosku (14 dni) i następuje ewentualnie wezwanie do usunięcia braków (14 dni). Następnie skrócona wersja wniosku ogłaszana jest w dzienniku urzędowym i na stronie www i wtedy istnieje możliwość składania zastrzeżeń do wniosku (30 dni). Jeśli są zastrzeżenia następuje wezwanie do wyjaśnień/uzupełnień i pojednania się oponentów. Wniosek jest oceniany przez Radę do Spraw Tradycyjnych i Regionalnych Nazw Produktów Rolnych i Środków Spożywczych przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Uzgodniony, zaakceptowany na poziomie krajowym wniosek zostaje przesłany do Komisji Europejskiej (KE), a produkt podlega już tymczasowej ochronie krajowej (do czasu podjęcia decyzji przez KE).

Etap II wspólnotowy. Komisja Europejska: W Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych zaakcentowano konieczność skrócenia czasu trwania procedur unijnych i przyspieszenia czasu wydawania decyzji o rejestracji lub odrzuceniu wniosku.

Obowiązki producenta wynikające z uzyskania przez produkt oznaczenia europejskiego

Rejestrację produktu w systemie wspólnotowym uzyskuje dla danego produktu grupa producentów. Natomiast każdy producent, który chce się posługiwać nazwą zarejestrowanego produktu i unijnym znakiem, musi regularnie, zgodnie z harmonogramem zapisanym we wniosku o rejestrację, poddawać się kontroli zgodności procesu produkcji wytwarzanego przez siebie produktu ze specyfikacją podaną we wniosku przez jednostkę certyfikującą,

upoważnioną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do przeprowadzania kontroli, wydawania i cofania certyfikatów zgodności procesu produkcji produktów ChNP, ChOG i GTS ze specyfikacją). Może nią być Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (WIJHARS) lub prywatna jednostka certyfikująca (akredytowana przez PCA na zgodność z normą PN-EN 45011). Kontrola dokonywana jest w miejscu wytwarzania, a próbki produktu są pobierane do analizy do laboratorium.

Korzyści dla producentów wynikające z uzyskania przez produkt oznaczenia europejskiego
Identyfikowalność i wzrost wartości produktu:

- Oznaczenia pozwalają na łatwą identyfikację oryginalnych i wartościowych produktów, o konkretnych specyficznych cechach wysokiej jakości i odróżnienie ich od innych produktów;
- Znak jakości na produkcie, dający kupującemu gwarancję oryginalności i jakości produktu, uzasadnia jego wyższą cenę niż cena podobnych, nie posiadających znaku jakości produktów;
- Ochrona w kraju i w Unii Europejskiej
- Produkty ubiegające się o znaki unijne, których wnioski zostały zaakceptowane na poziomie krajowym i przekazane do Komisji Europejskiej, do czasu wydania decyzji przez KE, podlegają ochronie na terenie kraju.
- Produkty zarejestrowane jako ChNP, ChOG i GTS podlegają ochronie na terenie UE

Krajowe systemy jakości żywności

W Polsce obecnie istnieje 5 uznanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi krajowych systemów jakości:

Integrowana Produkcja (IP) Urzędowo Kontrolowana – system mniej restrykcyjny od rolnictwa ekologicznego,

System „Jakość Tradycja” (JT) – system ochrony i promocji dla produktów tradycyjnych,

QMP (Quality Meat Program) – system jakości dla mięsa wołowego,

PQS (Pork Quality System) – system jakości dla mięsa wieprzowego,

QAFP (Quality Assurance for Food Products) System Gwarantowanej Jakości Żywności QAFP.

Zasady rejestracji i ochrony reguluje na poziomie UE Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych.

W jakościowym systemie europejskim wyróżnione zostały 2 kategorie produktów :

- produkty regionalne znanego pochodzenia
- produkty tradycyjne

System „Jakość Tradycja”

System „Jakość Tradycja” to pierwszy krajowy system certyfikacji dla wyróżniania i promocji tradycyjnych produktów żywnościowych wysokiej jakości. System ten został stworzony przez producentów zrzeszonych w Polskiej Izbie Produktu Regionalnego i Lokalnego, ale jest otwarty dla wszystkich producentów, których produkty spełniają określone w Regulaminie Systemu wymagania.

Znak „Jakość Tradycja” przyznaje produktowi na wniosek producenta, zgodnie z Regulaminem przyjętym przez Zarząd PIPRIŁ oraz Związek Województw RP, Kapituła Znaku złożona z przedstawicieli PIPRIŁ, Związku Województw RP oraz niezależnych ekspertów.

Składając wniosek o przyznanie znaku, producent musi dołączyć certyfikat zgodności, wystawiony przez uprawnioną jednostkę certyfikującą.

Znak „Jakość Tradycja” jest znakiem zarejestrowanym w Urzędzie Patentowym pod nr. Z307821 i chroniony zgodnie z prawem własności przemysłowej jako wspólny znak towarowy gwarancyjny.

Producenci zgłaszający swe produkty do znaku „Jakość Tradycja” dokładnie określają skład produktu, sposób wytwarzania i procedury kontroli. Należy także udokumentować 50-letnią tradycję wytwarzania produktu (dla europejskich systemów wystarczy 30 lat i z tego punktu widzenia znak „Jakość Tradycja” jest bardziej restrykcyjny).

Pomimo większej restrykcyjności, związanej z koniecznością udowodnienia 50 lat tradycji wytwarzania produktu, procedury uczestniczenia w systemie nie są skomplikowane. Zasady konstrukcji wniosku są zbliżone do zasad obowiązujących dla wniosków europejskich. Jednak ostateczna ocena złożonego wniosku ma miejsce w kraju i zależy tylko od jednej instancji – Kapituły Znaku Jakościowego „Jakość Tradycja”.

System „Jakość Tradycja” spełnia jeszcze co najmniej dwa ważne zadania. Po pierwsze – jest sposobem na przygotowanie producentów do składania wniosków krajowych, tak by następnie było im łatwiej aplikować do Komisji Europejskiej. Po drugie – jest czynnikiem promującym regiony, gdyż pod każdym znakiem umieszczana jest nazwa województwa, z którego produkt pochodzi.

O znak „Jakość Tradycja”, podobnie jak o oznaczenia europejskie ChNP, CHOG, GTS, mogą starać się wytwórcy produktów rolnych i środków spożywczych wymienionych w załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Dodatkowo, o znak „Jakość Tradycja” mogą się starać również producenci napojów spirytusowych, które w systemie europejskim są rejestrowane na podstawie odrębnych przepisów. System jest dostępny dla indywidualnych

producentów, grup producentów oraz zakładów produkcyjnych. Używanie znaku jest odpłatne. Producent wnosi do PIPRIŁ jednorazową opłatę związaną z przyznaniem znaku oraz zryczałtowaną opłatę roczną .

Krajowy system jakości żywności „Jakość Tradycja” w pełni odpowiada wymogom prawa unijnego. Jest otwarty dla producentów nie tylko w kraju ale i za granicą – może być interesującą propozycją wyróżniania produktów o wyjątkowej jakości, zwłaszcza dla krajów sąsiadujących i tych, które stały się pełnoprawnymi członkami Unii Europejskiej w podobnym czasie jak Polska. Inaczej niż ma to miejsce w europejskim systemie jakości produktów regionalnych dla znaków ChNP, ChOG i – jak będzie to miało miejsce z czasem dla wszystkich produktów ze znakiem GTS – przyznanie znaku „Jakość Tradycja” nie daje producentowi ochrony polegającej na prawie do wyłączności używania nazwy zarejestrowanego produktu. Producent, którego produkt otrzymał znak „Jakość Tradycja”, może umieścić ten znak na opakowaniu produktu, ale inni producenci mają prawo do używania tej samej nazwy.

Źródło: <http://www.produktytradycyjne-dobrepraktyki.pl/informator/polskie-i-europejskie-systemy-jakosci-zywnosci>

Lista Produktów Tradycyjnych.

Zgodnie z Ustawą o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych, do działań związanych z prowadzeniem Listy Produktów Tradycyjnych zobowiązani są Marszałkowie Województw, którzy przyjmują i oceniają wnioski o wpisy produktów na Listę oraz Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, będący odpowiedzialnym za koordynację działań i realizację celów opisanych w Strategii Identyfikacji i Promocji Produktów Tradycyjnych.

Podstawą wpisu na Listę Produktów Tradycyjnych jest tradycja wytwarzania, wynosząca co najmniej 25 lat oraz szczególna i niepowtarzalna jakość związana z metodami produkcji, które gwarantują wyjątkowe cechy i właściwości otrzymanego wyrobu. Utworzenie Listy Produktów Tradycyjnych ma na celu rozpowszechnianie informacji o produktach wytwarzanych tradycyjnymi, historycznie ugruntowanymi metodami.

Korzyścią wynikającą z umieszczania wyrobów na Liście Produktów Tradycyjnych jest pokazanie konsumentom oraz producentom jak ogromne jest bogactwo naszego regionu w zakresie produkcji tradycyjnej żywności i dziedzictwa kulturowego. Oddziaływanie zarówno na stronę popytową, jak też podażową pozwoli polskim producentom myśleć o rozwinięciu produkcji, uzyskaniu dochodów oraz skoncentrować się na dbaniu o jakość swoich wyrobów. Konsekwencją będzie możliwość rejestracji nazwy produktu jako chronionej nazwy pochodzenia, chronionego oznaczenia geograficznego lub gwarantowanej tradycyjnej specjalności. Tylko wtedy będziemy w stanie w pełni wykorzystać możliwości, jakie stwarza unijny system rejestracji nazw regionalnych i tradycyjnych produktów.

→ **Karta informacyjna dot. przyjmowania i sprawdzania w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego wniosków o wpis na Listę Produktów Tradycyjnych**

→ **Wzór wniosku o wpis na Listę Produktów Tradycyjnych** określony rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 marca 2005 r. (Dz. U. z 2005 Nr 58, poz. 509)

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie
Departament Rolnictwa i Środowiska
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 3
20-029 Lublin

Wyjaśnienia można uzyskać w Departamencie Rolnictwa i Środowiska
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 3
tel. (081) 44 16 538

Składanie informacji osobiście:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie
Kancelaria Ogólna (I piętro, pok. 129)
ul. Lubomelska 1-3
20-072 Lublin

lub pocztą na adres:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie
ul. Spokojna 4
20-074 Lublin

Źródło: <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=712>